

**ГЕНЕЗИС И ОСОБЕНОСТИ НА КОНЦЕПЦИЯТА
ЗА ИНТЕГРИРАНА ОТЧЕТНОСТ.
КОРЕЛАЦИОННА ЗАВИСИМОСТ МЕЖДУ
ИНТЕГРИРАНОТО ОТЧИТАНЕ И МОДЕЛА COSO**

Атанас Стоянов

Магистър по счетоводство

Ключови думи:	Резюме
<p><i>Интегрирана отчетност</i></p> <p><i>Нефинансова информация</i></p> <p><i>История</i></p> <p><i>Рискове</i></p> <p><i>Възможности</i></p> <p><i>COSO</i></p> <p><i>Корелация</i></p>	<p><i>От създаването на Международния комитет за интегрирана отчетност през 2010 г. интересът към интегрираното отчитане нараства все повече и повече. Целта на проучването е да отговори на информационните потребности не само на научната среда, но и на практикуващите. Настоящата статия си поставя за задача да извърши преглед на историческото развитие на концепцията за интегрирана отчетност, като паралелно с това са разгледани и характерните особености на всеки един от нейните етапи. Анализира се съществуващата връзка между елемента рискове и възможности на Международната рамка за интегрирана отчетност и управлението на риска в рамките на модела за вътрешен контрол COSO.</i></p>

Въведение

Проблеми, като изчерпване на природните ресурси, огромни национални дългове, високи нива на безработица, нарастващо неравенство между обществата и редица други, отдавна поставят на дневен ред въпроса доколко в ерата на дигитализацията социалният и икономическият ред все още съществуват. Могат ли обаче обществото и бизнесът да успеят да постигнат баланс между необходимостта от конкурентоспособност и устойчив растеж? Комбинацията от интегрирано мислене и интегрирано отчитане изглежда предлага прагматично решение на съществуващите проблеми и неудовлетворени нужди.¹

Интегрираното отчитане е отговор на множеството критики, отправяни към корпоративните отчети, в частност доколко в тях е оповестена цялата необходима на външните потребители информация за вземане на рационални икономически решения. Крайният продукт на интегрираната отчетност – интегрираните отчети, предоставят холистичен поглед върху създаването на стойност от страна на

¹Quattrone, P., C. Busco, ML. Frigo & Riccaboni. Leading practices in Integrated Reporting, The University of Edinburgh, 2014.

компаниите. Финансовият отчет е основата на интегрирания отчет, който обаче предоставя и допълнителна информация. Принципите и методологията, залегнали в основите на финансовата отчетност, не позволяват в отчетите да фигурира информация, която не може да се измери надеждно и да бъде отчетена счетоводно. Именно чрез интегрираното отчитане се придобива по-цялостна, по-задълбочена и по-ясна картина за дейността на предприятията.

Целта на извършеното проучване е да отговори на информационните потребности не само на научната среда, но и на практикуващите. Настоящата статия си поставя за задача да извърши преглед на историческото развитие на концепцията за интегрирана отчетност, като паралелно с това са разгледани и характерните особености на всеки един от нейните етапи. Анализира се съществуващата връзка между елемента *рискове и възможности* на Международната рамка за интегрирана отчетност и *управлението на риска в рамките на модела за вътрешен контрол COSO*.

1. Етапи в развитието на интегрираната отчетност

Историческото развитие на интегрираната отчетност преминава през следните четири припокриващи се, взаимосвързани и взаимнообусловени етапа (фази).² (вж. Графика 1)

Графика 1. Историческо развитие на интегрираната отчетност

² Eccles, R. and M. Krzus. The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives, and Materiality, Wiley, 2014.

Първият етап, носещ наименованието Експериментиране от страна на търговските дружества, започва в началото на XXI век с оскъден брой компании, опитващи се да изготвят първите в света интегрирани отчети. Това бележи началото на практическата реализация на зародилата се вече идея за интегрирана отчетност. *Втората фаза*, озаглавена Експертни коментари, започва благодарение на установените от редица учени, консултанти и експерти основни принципи на интегрираното отчитане. *Третият етап* – Кодификацията, бележи своето начало през 2011 г. Неговите основни цели са свързани с изграждането на Обща рамка за интегрирана отчетност и установяването на единен набор от висококачествени стандарти. *Последната фаза* – Институционализирането, си поставя за задача да създаде конюнктура, благоприятстваща практическото приложение на интегрираното отчитане.

Най-ранните интегрирани отчети са изготвени от ръководствата на следните две датски компании – биотехнологичното дружество Novozymes, фармацевтичният холдинг Novo Nordisk и бразилския козметичен гигант Natura. На въпроса *Какво точно наложи прилагането на тази промяна при изготвянето на вашата отчетност?*³ и от трите компании отговарят по сходен начин. Те аргументират своя избор с тезата, че въпросите, свързани с устойчивото развитие, са от съществено значение за фирмения им успех в дългосрочен план. Всички те споделят мнението, че няма по-подходящо решение за справянето с тези две предизвикателства от интегрираното отчитане. Много от проблемите, пред които се изправят компаниите пионери при изготвянето на своите интегрирани отчети, са напълно актуални и днес. Към тях спадат: същественост на оповестяваната информация; връзка между финансова и нефинансова информация; информация за естеството на взаимоотношенията със заинтересованите лица; степен, до която интернет може да бъде използван за допълване на докладите от хартиен носител и др.

Непосредствено след публикуването на първите интегрирани отчети група от световнопризнати учени, експерти и консултанти започва щателно да ги анализира, с което поставя началото на втория етап – Експертни коментари. Финален акорд на техните усилия се явяват излезлите през 2005 г. публикации – „Ново вино в нови бутилки“ (*New Wine in New Bottles*)⁴ и „Интегрирано отчитане: проблеми и изводи“ (*Integrated reporting: issues and implications*)⁵. Пет години по-късно, през 2010 г., със заглавието „Единен отчет“ (*One report*)⁶ излиза и първата в света книга, посветена на интегрираното отчитане. Трите труда тълкуват по различен начин концепцията за интегрираното отчитане, съответно дефинират и различни предизвикателства, съпътстващи имплементирането на интегрираната отчетност. В книгата „Единен отчет“ интегрираният отчет е дефиниран като – *отчет, комбиниращ*

³ Пак там.

⁴ White, A. *New Wine in New Bottles*, 2005.

⁵ *Integrated reporting: issues and implications*, Vancity, 2005.

⁶ Eccles, R. and M. Krzus. *One report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, Wiley, 2010.

както финансова и описателна информация, съдържащи се в годишните отчети на компаниите, така и нефинансова информация и описателна информация, съдържащи се в годишните доклади за корпоративна социална отговорност.⁷

Отчитането на корпоративната устойчивост отдавна се превърна в инструмент, който правителствата и пазарните институции използват за повишаване на информираността на заинтересованите страни за големите компании и за гарантиране, че последните действат като добри корпоративни граждани.⁸ Устойчива стратегия е тази, която позволява на компанията да създава стойност за своите акционери в дългосрочен план, като същевременно допринася и за устойчиво общество.⁹ Тя е в състояние да отговори на нуждите на настоящото поколение, без да жертва тези на бъдещите такива. Един интегриран отчет трябва да разкаже историята на компанията. Това включва както историческа финансова информация, така и информация, която е ориентирана към бъдещето, обяснява стратегическите насоки на компанията и обсъжда целите, рисковете и възможностите, които трябва да бъдат разгледани.¹⁰

Както вече споменахме, третият етап от генезиса на интегрираната отчетност е Кодифицирането. Докато в първите две фази всяка една заинтересована страна има правото свободно да изрази своето мнение, то при Кодифицирането нормативните регулатори създават набор от принципи и насоки за прилагането на интегрираното отчитане. Най-съществен принос във връзка с ратифицирането на интегрираната отчетност имат следните две институции – Международният съвет за интегрирана отчетност и Комитетът за интегрирана отчетност на Южна Африка. В създадената от Комитета на Южна Африка Рамка за интегрирано отчитане интегрираният отчет е дефиниран по следния начин – *Това е отчет до заинтересованите страни относно стратегията, резултатите и дейностите на организацията по начин, който позволява на заинтересованите страни да оценят способността на организацията да създава и поддържа стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план.*¹¹ През м. декември 2013 г. Международният съвет за интегрирана отчетност публикува Международната рамка за интегрирана отчетност. Мисията, пред която Международната рамка е изправена, е да създаде глобално приета интегрирана рамка за отчитане, която събира финансова, екологична, социална и управленска информация в ясен, кратък, последователен и сравним формат.¹² В нея дефиницията, дадена за интегриран отчет, звучи по следния начин – *Интегрираният отчет е резюме за това как*

⁷ Пак там.

⁸ Baron, R. The Evolution of Corporate Reporting for Integrated Performance, Organisation for Economic Co-operation and Development, 2014.

⁹ Eccles, R., M. Krzus, and S. Ribot. Meaning and Momentum in the Integrated Reporting Movement, Journal of Applied Corporate finance, Volume 27, Number 2, Spring 2015.

¹⁰ PricewaterhouseCoopers. Integrated Reporting – The Future of Corporate Reporting, 2012.

¹¹ Integrated Reporting Committee of South Africa. Framework for Integrated Reporting and the Integrated Report Discussion Paper 1, 2011.

¹² The International Integrated Reporting Council. The International Integrated Reporting Framework, 2013.

стратегията, управлението, изпълнението и перспективите на организацията в контекста на външната среда водят до създаване на стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план.¹³ По-специално целта на рамката е да установи фундаментални концепции, ръководни принципи и елементи на съдържание, които да улеснят организациите при изготвянето на интегрирани отчети. Това ще помогне на дружествата да представят своята уникална история за създаване на стойност по един смислен и прозрачен начин. Главната идея тук е различията между отделните компании да не бъдат пренебрегвани, но същевременно с това и да е налице достатъчна степен на сравнимост между дружествата, за да се отговори на съответните информационни потребности. Липсата на глобално приет единен набор от висококачествени стандарти за измерване и докладване на нефинансова информация определено се нарежда сред ключовите предизвикателства, стоящи пред успешното имплементиране на интегрираната отчетност.

На 11 септември 2009 г. в двореца Saint James (Лондон) се провежда ключов за институционализирането на интегрираното отчитане симпозиум. Негова основна цел е получаване на обратна връзка непосредствено преди публикуването на книгата „Единен отчет“. По време на конференцията 20 души, сред които представители на законодателната власт, счетоводни асоциации и корпорации, членове на гражданското общество – обсъждат необходимите стъпки за ускоряване на имплементирането на интегрирано отчитане. В края на срещата е постигнат консенсус, призоваващ към създаване на Международен орган за разработване на рамка за интегрирана отчетност. Отново през 2009 г. – на 17 декември, по време на организирания от принц Чарлз дискуссионен форум в рамките на проекта „Счетоводство за устойчиво развитие“, Нобеловият лауреат по икономика проф. Пол Кругман отправя призив за основаване на Международен комитет за интегрирана отчетност. Създаването на Международния комитет за интегрирана отчетност става реалност на 2 август 2010 г. Известният днес като Международен съвет за интегрирана отчетност е ангажиран с обнародване и усъвършенстване на своята рамка – Международната рамка за интегрирана отчетност.

2. Интегрираният отчет и COSO рамката за вътрешен контрол

Основните елементи, които следва да включва един интегриран отчет, съгласно Международната рамка за интегрирана отчетност, са¹⁴:

1. Организационен преглед и външна среда.
2. Фирмено управление.
3. Бизнес модел, включващ шестте вида капитал¹⁵: финансов, производствен, интелектуален, човешки, социален и природен.

¹³ Пак там.

¹⁴ The International Integrated Reporting Council. The International Integrated Reporting Framework, 2013.

¹⁵ Пак там.

4. Рискове и възможности.
5. Стратегия и разпределяне на ресурсите.
6. Изпълнение.
7. Перспектива.
8. База за изготвяне и представяне.

Възможностите и рисковете произтичат от бизнес модела на организацията и са с ключово значение за по-нататъшното развитие на компанията. Рискът е основна детерминанта както сред елементите на интегрираната отчетност, така и в структурата на COSO. COSO е рамка за вътрешен контрол, свързана с идентифицирането, оценяването и контролирането на потенциалните събития или ситуации, които могат да повлияят негативно върху постигането на целите на фирмата. Контролът е основна управленска функция на мениджмънта, чието предназначение е да минимизира риска и да предостави разумно ниво на увереност по отношение постигането на поставените от организацията цели. Структурно интегрираната рамка за вътрешен контрол е изградена от следните осем компонента.¹⁶ (вж. Фигура 1.)

Фигура 1. Кубът на COSO

При осъществяване на дейността си всяка една организация неминуемо е подложена на въздействие от страна както на външни, така и на вътрешни източници на риск. Поради различните подходи при

¹⁶ Committee of Sponsoring Organizations (COSO). Enterprise Risk Management – Integrated Framework: Executive Summary, 2004.

оценка на събитията, водещи до възникването на рискови ситуации, в световен мащаб няма единна дефиниция на понятието риск. Определението, дадено за риск в том 15 на Речник на българския език, е *„Опасност от загуба на очаквана печалба, доход или имущество, пари поради случайни промени в условията на икономическата дейност, неблагоприятни обстоятелства и др.“*

В среда, в която въздействието и скоростта на промените са безпрецедентни, от съществено значение е прилагането на стратегически подход при управлението на риска. Ето защо моделът COSO изгражда структура, обединяваща всички дейности по управление на риска в една интегрирана рамка, улесняваща идентифицирането на съществуващи и потенциални взаимозависимости между отделните видове риск. Управлението на риска е процес и като такъв е динамичен, а не статичен. Поради това хората, принадлежащи към различни нива на организацията, трябва да участват в неговото реализиране. Крайно недостатъчно е формализирането на насоките за управление на риска от страна на висшето ръководство. Важно е всеки един служител да знае както рисковете, характерни за неговата оперативна единица, така и своите отговорности във връзка с управлението на риска. Отделните видове риск трябва да бъдат оценени не само количествено, но и качествено. Отговорност на ръководството на компанията е да прецени дали и с колко сумата на рисковете не надвишава максималното ниво на толерантност към риска. Управлението на всеки един рисков клас поотделно води до неефективност поради липсата на координация между различните оперативни звена и функции за управление на риска. Когато обаче всички отговорни страни за управлението на риска извършват холистично процеса и е налице както хоризонтална, така и вертикална комуникация от и до всички нива, компаниите могат да избегнат дублирането на редица разходи.

Рамката COSO класифицира риска в следните *четири групи – стратегически риск, финансов риск, оперативен риск и риск от несъответствие*. Стратегическият риск обхваща икономическия и политическия макроклимат и ефектите от предприетите действия в отговор на пазарните условия. Рискът, включващ неочаквани събития, произтичащи от вътрешни процеси, хора или системи, или от външни събития, свързани с функционирането на всеки един бизнес, бива класифициран като оперативен риск. Рискът от несъответствие включва неблагоприятни събития, касаещи прилагането на съответните за дадената сфера на дейност закони, регламенти, политики и процедури. Финансовият риск произтича от специфичните характеристики на използваните източници за финансиране на инвестициите, в частност от решенията за дългосрочно финансиране на дружеството. При наличието на значителен дял привлечени капитали несигурността за получаването на очаквания нетен финансов резултат за собствениците на корпорацията след изплащане на задълженията към кредиторите и данъците нараства. Поради това оценката на финансовия риск изисква подробен анализ на потоците по финансирането на инвестиционния проект.

Оперативен риск	Стратегически риск	Риск от несъответствие	Финансов риск
<ul style="list-style-type: none"> • Качество на предлаганите стоки и услуги • Иновации • Информационни технологии • Верига за доставки • Търговска марка • Хора • Околна среда, здраве и безопасност • Брекзит 	<ul style="list-style-type: none"> • Промени в пазарната конюнктура • Индустриални промени • Навлизане на нови пазари • Бизнес комбинации • Права на интелектуална собственост 	<ul style="list-style-type: none"> • Правна рамка • Регулаторни изисквания • Бизнес етикеция • Вътрешен контрол • Поверителност на данните 	<ul style="list-style-type: none"> • Парични средства • Данъци • Пенсии • Счетоводство и финансова отчетност

Таблица 1. Примери за отделните видове риск, класифицирани според рамката на модела COSO

Разкриването на рисковете и възможностите, оказващи влияние върху създаването на стойност, се подчертава като специфичен елемент от съдържанието на Международната рамка за интегрирана отчетност. При оповестяването на рисковете и възможностите компаниите трябва да идентифицират:

- специфични рискове и възможности, които оказват влияние върху способността на организацията да създава стойност;
- рискове и възможности, засягащи наличието, качеството и достъпността на шестте вида капитал;
- специфични външни източници на риск, специфични вътрешни източници на риск, оценка на вероятността за настъпване на даден рисков фактор и въздействието, което би оказал върху организацията;
- мерки за управление на ключови рискове.

Управлението на риска в предприятията е важно за гарантиране на жизнеспособността на корпоративните им стратегии, а отгук – следователно, и на процеса на създаване на стойност. Рискове, които биха могли да окажат значително въздействие върху изпълнението на стратегията на организацията и създаването на стойност, трябва да бъдат включени в процеса на вземане на решения с оглед намаляване на несигурността по отношение на постигането на предварително зададените цели. Това обаче може да не включва всички рискове, които в крайна сметка могат да повлияят на бизнеса. Някои рискове, които все още не са известни или са смятани за нематериални, могат в крайна сметка да окажат значително влияние върху целите, активите,

приходите и разходите, ликвидността. Колкото по-голямо е присъствието на дадена компания на глобалния пазар, толкова тя е по-изложена на съвкупността от рискови фактори на външната среда. Външни са тези рискове, чието проявление е извън сферата на влияние на дружествата. Тази категория включва рискове, свързани с промени на макроикономическо равнище – държавна политика, промени в търсенето, действия от страна на конкурентни компании, технологични иновации, законодателни промени, а също и специфични за страната рискове.

Устойчивото развитие е основният морален и икономически императив на XXI век¹⁷. То е източник както на редица възможности, така и на немалко рискове. Способността за идентифициране и оценка както на вътрешните, така и на външните рискове и свеждането им до приемливо равнище са сред ключовите детерминанти на ефективното управление.

Заключение

Въз основа на извършеното изследване може да се заключи, че от гледна точка управление на риск интегрираната отчетност може да бъде определена като съвременната и холистична версия на рамката за вътрешен контрол. Това е така, тъй като тя отива далеч отвъд идентифицирането, оценката и отговора на риска. В случай че организацията умее да използва по рационален начин наличните възможности, тя може да затвърди в дългосрочен план своите конкурентни предимства или да намери източник на нови такива. В противен случай съществува доста голяма вероятност от проявление на рискове, които биха оказали крайно неблагоприятно влияние върху създаването и поддържането на стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. За да бъде определено като успешно управлението на рисковете и възможностите, в своята практика отделните организации следва да дадат отговор най-малко на следните ключови въпроси:

- 1) времеви хоризонт за тяхното проявление;
- 2) морални и етични принципи, залегнали в управленската политика на дружеството;
- 3) въздействие върху икономиките, в чиито страни организацията оперира, а оттам върху обществото;
- 4) засегнати аспекти от околната среда в резултат от дейността на дружеството;
- 5) честота на преразглеждане на отделните видове групи рискове и възможности.

Несъмнено при имплементирането на двата модела налице ще бъде припокриване на част от дейностите. При въвеждането само на единия

---

¹⁷ Institute of Directors in Southern Africa, King III Report on Governance for South Africa 2009.

от двата модела обаче редица важни области, залегнали в другия, ще останат неидентифицирани. Интегрираното идентифициране, оценяване и контрол на потенциалните рискове и възможности е реализуемо само и единствено чрез внедряването и на двата модела.

Библиографска справка:

1. БАН, Речник на българския език, том 15, 2015 г.
2. Вейсел, А. Фундаментални концепции и съдържание на интегрираните отчети. Списание на ИДЕС, 2018 г., бр. 1.
3. Николова, Н. Принципи на корпоративните финанси. София, Сиела, 2010 г.
4. Филипова, Ф. и колектив. Проблеми и предизвикателства пред счетоводството във връзка с концепцията за интегрирана отчетност, Варна, Знание и бизнес, 2017 г.
5. Baron, R. *The Evolution of Corporate Reporting for Integrated Performance, Organisation for Economic Co-operation and Development*, 2014.
6. Committee of Sponsoring Organizations (COSO). *Enterprise Risk Management – Integrated Framework: Executive Summary*, 2004.
7. Eccles, R. and M. Krzus. *One report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, Wiley, 2010.
8. Eccles, R., M. Krzus, and S. Ribot. *Meaning and Momentum in the Integrated Reporting Movement, Journal of Applied Corporate finance*, Volume 27, Number 2, Spring 2015.
9. Eccles, R. and M. Krzus. *The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives, and Materiality*, Wiley, 2014.
10. Institute of Directors in Southern Africa, *King III Report on Governance for South Africa 2009*.
11. *Integrated Reporting Committee of South Africa. Framework for Integrated Reporting and the Integrated Report Discussion Paper 1*, 2011.
12. *Integrated Reporting: issues and implications*, Vancity, 2005.
13. PricewaterhouseCoopers. *Integrated Reporting – The Future of Corporate Reporting*, 2012.
14. Quattrone, P., C. Busco, M. Frigo & Riccaboni. *Leading practices in Integrated Reporting*, The University of Edinburgh, 2014.
15. *The International Integrated Reporting Council. The International Integrated Reporting Framework*, 2013.
16. White, A. *New Wine in New Bottles*, 2005.
17. World Economic Forum. *The Global Risks Report 2019. 14th edition*.

**GENESIS AND PECULIARITIES OF THE CONCEPT OF INTEGRATED
REPORTING. CORRELATION BETWEEN
INTEGRATED REPORTING AND COSO MODEL**

Atanas Stoyanov

Master of Accountancy

Keywords:	Summary
<i>Integrated reporting Non – financial information History Risks Opportunities COSO Correlation</i>	<i>Since the birth of International Integrated Reporting Committee in 2010 the attention to integrated reporting has more and more increased. This study aims to meet the information needs not only of academics, but also of practitioners. The purpose of this article is to review the historical evolution of the concept of integrated reporting, while in parallel with this the distinctive peculiarities of each of its stages are examined as well. The existing linkage between the risk and opportunities element of The International Integrated Reporting Framework and risk management within the internal control model COSO is analyzed.</i>